

Architecture
and town planning
Quarterly

Kwartalnik architektury
i urbanistyki

Architecture
and town planning
Quarterly
Kwartalnik architektury
i urbanistyki

2/2025
t. LXX
ISSN 1644-2449
ISSN e012-9496

Jarosław Wilk, *Odpowiedzialność zawodowa a dyscyplinarna architektów w Polsce*, „Kwartalnik Architektury i Urbanistyki”, t. LXX, 2025, z. 2, s. 33–45

Jarosław Wilk, *Professional and Disciplinary Liability of Architects in Poland*, "Architecture and Town Planning Quarterly", vol. LXX, 2025, no. 2, pp. 33–57 [English version pp. 46–57]

DOI: 10.17388/WUT.2025.0052.ARCH

Artykuł dostępny na licencji Creative Commons CC BY-NC-SA 4.0
This article is available under a Creative Commons CC BY-NC-SA 4.0 license

Odpowiedzialność zawodowa a dyscyplinarna architektów w Polsce

Streszczenie

W artykule przeprowadzono analizę przepisów regulujących odpowiedzialność zawodową i dyscyplinarną, którym podlega architekt pracujący w Polsce. W tym celu opisano procedury postępowania w zależności od rodzaju odpowiedzialności (zawodowej lub dyscyplinarnej), instytucje i organy odpowiedzialne za prowadzenie postępowania oraz grożące kary. Dokonano krytycznej oceny zasadności utrzymania dwóch typów odpowiedzialności architektów pod kątem interesu publicznego.

Słowa kluczowe

architekt | odpowiedzialność | etyka zawodowa | zawód zaufania publicznego | Izba Architektów | Kodeks Etyki Zawodowej Architektów

Jarosław Wilk, mgr inż. arch.
CAVU Architekci sp. z o.o.

Jarosław Wilk, MSc Arch.
CAVU Architekci Ltd.

1. Wstęp

Tematyka odpowiedzialności architektów w Polsce w zasadzie nie była jeszcze badana z pozycji architekta, a powszechnie dostępne artykuły na ten temat napisane są prawie wyłącznie przez prawników. Stąd też pomysł na przybliżenie tematyki odpowiedzialności architektów z punktu widzenia osoby czynnie uprawiającej ten zawód, a z racji pełnienia funkcji rzecznika odpowiedzialności zawodowej posiadającej przy tym doświadczenie praktyczne w prowadzeniu postępowań dotyczących odpowiedzialności zawodowej i dyscyplinarnej architektów.

Aby móc uprawiać w Polsce w pełnym zakresie zawód architekta, należy spełnić określone prawnie kryteria. Są to: ukończenie odpowiednich studiów (magisterskich na kierunku architektura i urbanistyka), zaliczenie z wynikiem pozytywnym egzaminu na uprawnienia budowlane (do projektowania lub kierowania robotami budowlanymi w specjalności architektonicznej) oraz wpisanie się na listę członków Izby Architektów RP¹.

Zawód architekta wiąże się z realizacją profesjonalnych usług, których przeciętny człowiek nie jest w stanie wykonać we własnym zakresie, ponieważ wymagają one odpowiednich kwalifikacji oraz specjalistycznej wiedzy i umiejętności potwierdzonych odpowiednimi certyfikatami. Zawód architekta jest więc zarówno zawodem „wolnym”, zawodem „regulowanym” oraz zawodem „zaufania publicznego”. Andrzej Krasnowolski podaje, że cechą wspólną tych trzech pojęć jest brak ich legalnych

¹ Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane, Dz.U. 1994 Nr 89 poz. 414; Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa, Dz.U. 2001 Nr 5 poz. 42; Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 18 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu architekta, Dz.U. 2019 poz. 1359.

definicji. Najstarszym z tych pojęć jest wolny zawód, które określa wykonywanie zawodu po uzyskaniu odpowiedniego wykształcenia, samodzielnie, ale niekoniecznie w pojedynkę, na własną odpowiedzialność, niezależnie zawodowo. W ramach wolnego zawodu wykonuje się określone usługi np. intelektualne lub koncepcyjne w interesie klienta lub w interesie publicznym. Istotnymi cechami wolnego zawodu jest misja jego wykonywania, przestrzeganie reguł deontologicznych oraz ponoszenie odpowiedzialności za sposób realizacji zlecenia². Katalog osób wykonujących „wolny zawód” zawarto w art. 88 Kodeksu spółek handlowych, w którym wskazano, że partnerami w spółce partnerskiej mogą być osoby wykonujące zawód architekta i inżyniera budownictwa (obok na przykład adwokata, lekarza, weterynarza, notariusza, pielęgniarki, fizjoterapeuty, radcy prawnego czy tłumacza przysięgłego)³.

Zawód regulowany to zawód wymagający odpowiednich kwalifikacji, którego wykonywanie dozwolone jest dopiero po uzyskaniu odpowiedniego zezwolenia poprzedzonego spełnieniem wymogów określonych w prawie.

Z kolei zawód zaufania publicznego to pojęcie znane tylko w Polsce. Zostało ono wprowadzone przez art. 17 ust. 1 Konstytucji RP, który brzmi następująco: „W drodze ustawy można tworzyć **samorządy zawodowe, reprezentujące osoby wykonujące zawody zaufania publicznego** i sprawujące pieczę nad należyтым wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony”⁴ (podkreślenie autora). Każdy zawód, który posiada swój samorząd zawodowy staje się niejako automatycznie zawodem zaufania publicznego (są dwa wyjątki od tej reguły: zawód psychologa oraz urbanisty, które nie mają aktualnie swoich samorządów zawodowych). Natomiast samo pojęcie „zawodu zaufania publicznego” zostało zdefiniowane w wyroku Trybunału Konstytucyjnego w sprawie dotyczącej adwokatów: „»Zawód zaufania publicznego« to zawód polegający na obsłudze osobistych potrzeb ludzkich, wiążący się z przyjmowaniem informacji dotyczących życia osobistego i zorganizowany w sposób uzasadniający przekonanie społeczne o właściwym dla interesów jednostki wykorzystywaniu tych informacji przez świadczących usługi. Wykonywanie zawodu zaufania publicznego określane jest dodatkowo normami etyki zawodowej, szczególną treścią ślubowania, tradycją korporacji zawodowej czy szczególnym charakterem wykształcenia wyższego i uzyskanej specjalizacji (...)”⁵.

Jedną z nieodłącznych cech zawodu architekta jest ponoszenie odpowiedzialności za wykonywaną przez siebie pracę. Architekci postrzegają tę odpowiedzialność odmiennie niż prawnicy: Krzysztof Lenartowicz (profesor architektury) określa odpowiedzialność jako „obowiązek lub zadanie, którego wykonania wymaga się lub oczekuje od osoby. Odpowiedzialność jest czymś, za co można być rozliczonym. Być odpowiedzialnym oznacza mieć poczucie moralnego czy etycznego obowiązku wobec

² A. Krasnowolski, *Zawody zaufania publicznego, zawody regulowane oraz wolne zawody. Geneza, funkcjonowanie i aktualne problemy*, „Opracowania Tematyczne Kancelarii Senatu RP”, 2013, OT-625, s. 3.

³ J. Smarż, *Relacja pojęć „wolny zawód” i „zawód zaufania publicznego” o którym mowa w art. 17 ust. 1 Konstytucji RP. Część I*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego”, 2020, nr 4, s. 264.

⁴ Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. z 1997 nr 78.

⁵ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 maja 2002 r. w sprawie SK 20/00, 2002, s. 6, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20020660611> (dostęp 26.07.2025).

czegoś albo kogoś, co z kolei może oznaczać jakieś zobowiązanie do zrobienia czegoś”⁶. Natomiast Wiesław Lang (profesor prawa) określa odpowiedzialność jako „zasadę ponoszenia przez podmiot przewidzianych prawem konsekwencji za zdarzenia lub stany rzeczy podlegające ujemnej kwalifikacji normatywnej (...)”⁷.

Architekt jest odpowiedzialny za wszelkie formy swojej zawodowej aktywności, takich jak: projektowanie, doradztwo techniczne czy inwestycyjne, sporządzanie inwentaryzacji, wykonywanie analiz, ekspertyz itp. Ponosi również odpowiedzialność za brak poszanowania potrzeb społecznych i środowiskowych w projektowaniu, za nieodpowiednie zachowania w stosunku do klienta czy innych architektów, za nieterminowe i nierzetelne wykonanie umowy.

Odpowiedzialność architektów dzieli się na odpowiedzialność zawodową i dyscyplinarną. Wyjaśnienie różnic między tymi rodzajami odpowiedzialności jest przedmiotem niniejszego artykułu.

2. Różnice pomiędzy odpowiedzialnościami

Przy określaniu rodzaju odpowiedzialności należy w pierwszej kolejności sprawdzić, jakie obowiązujące przepisy, normy lub inne regulacje zostały naruszone, a następnie odpowiednio przyporządkować czyn jako podlegający odpowiedzialności zawodowej lub dyscyplinarnej. Jest to o tyle istotne, że czyny podlegające odpowiedzialności zawodowej mogą być rozpatrywane wyłącznie w trybie odpowiedzialności zawodowej. Organy samorządu zawodowego prowadzące postępowanie nie mogą rozpatrzyć sprawy zawodowej w trybie sprawy dyscyplinarnej. Przyczyny zostaną wyjaśnione w dalszej części artykułu.

Zasadnicze kwestie różniące te odpowiedzialności przedstawiono w Tabeli 1. Obejmują one takie elementy jak: podstawę prawną, przepisy prawa państwowego (powszechnego), regulacje wewnętrzne (korporacyjne), instytucje (organy) odpowiedzialne za prowadzenie postępowania, tryb postępowania, rodzaj sądu powszechnego, do którego można składać odwołanie od rozstrzygnięcia organów samorządu zawodowego oraz strony postępowania.

3. Odpowiedzialność zawodowa

Odpowiedzialność zawodowa wynika z art. 95 ustawy Prawo budowlane gdzie zapisano: „Odpowiedzialności zawodowej w budownictwie podlegają osoby wykonujące samodzielne funkcje techniczne w budownictwie, które:

- 1) dopuściły się występków lub wykroczeń, określonych ustawą;
- 2) zostały ukarane w związku z wykonywaniem samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie;
- 3) wskutek rażących błędów lub zaniedbań, spowodowały zagrożenie życia lub zdrowia ludzi, bezpieczeństwa mienia lub środowiska albo znaczne szkody materialne;

⁶ K. Lenartowicz, *O etykę architektury*, „Teka Komisji Urbanistyki i Architektury PAN oddział w Krakowie”, T. XLVIII, 2020, s. 16.

⁷ W. Lang, *Struktura odpowiedzialności prawnej (Studium analityczne z dziedziny teorii prawa)*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Prawo”, 1968, nr 31, s. 12.

	Rodzaj odpowiedzialności	
	Zawodowa	Dyscyplinarna
Podstawa prawna	Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane	Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa
Przepisy szczególne	Brak	Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 31 października 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania dyscyplinarnego w stosunku do członków samorządów zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów
Tryb postępowania	Zgodny z ustawą z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego	Zgodny z rozporządzeniem powyżej
Regulacje samorządowe	Brak	Kodeks Etyki Zawodowej Architektów, Załącznik do Uchwały 01 III Sprawozdawczego Krajowego Zjazdu Izby Architektów podjętej w dniu 18 czerwca 2005 r. Statut Izby Architektów RP przyjęty uchwałą nr 2 I Krajowego Zjazdu Izby Architektów z dnia 19 stycznia 2002 r. z późniejszymi zmianami.
Instytucje prowadzące postępowanie	Organy nadzoru budowlanego (*) Organy samorządu zawodowego (**)	Organy samorządu zawodowego (**)
Rozstrzygnięcie	Decyzja administracyjna	Wyrok
Sąd, do którego można składować odwołanie lub skargę.	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie	Właściwy sąd apelacyjny – wydział pracy i ubezpieczeń społecznych
Strony postępowania	1. Organy nadzoru budowlanego i samorządu zawodowego (**) 2. Osoba wykonująca samodzielną funkcję techniczną w budownictwie	1. Oskarżyciel – właściwy Rzecznik Odpowiedzialności Zawodowej IARP 2. Obwiniony – członek izby samorządu zawodowego 3. Pokrzywdzony

Tabela 1. Różnice pomiędzy odpowiedzialnościami architektów w Polsce. Opracowanie autora

(*) Powiatowy inspektor nadzoru budowlanego, wojewódzki inspektor nadzoru budowlanego,
(**) Okręgowy, Krajowy Rzecznik Odpowiedzialności Zawodowej Izby Architektów RP,
Okręgowy, Krajowy Sąd Dyscyplinarny Izby Architektów RP.

- 4) nie spełniają lub spełniają niedbale swoje obowiązki;
- 5) uchylają się od podjęcia nadzoru autorskiego lub wykonują niedbale obowiązki wynikające z pełnienia tego nadzoru”⁸.

Występek lub wykroczenie określone ustawą to czyn podlegający odpowiedzialności karnej na podstawie przepisów innej ustawy, a mianowicie kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia⁹. Przyczyny ukarania, czyli tzw. „przesłanki”, opisano w ustawie Prawo budowlane: „(kto) przy projektowaniu lub wykonywaniu

⁸ Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane, rozdział 10 art. 95, Dz.U. z 2024 r. poz. 725, 834, 1222, 1847, 1881.

⁹ Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, Dz.U. z 2024 r. poz. 977, 1544, z 2025 r. poz. 620, 621.

robót budowlanych w sposób rażący nie przestrzega przepisów art. 5 ust. 1–2b (...) podlega karze grzywny¹⁰.

Osoby wykonujące „samodzielne funkcje techniczne w budownictwie”, o których mowa w przytoczonym powyżej art. 95 to zgodnie z art. 12 ust. 1 ustawy: projektanci i sprawdzający projekty architektoniczno-budowlane i techniczne, jak również sprawujące nadzór autorski (pkt 1), kierownicy budowy i kierownicy robót (pkt 2), kierujący wytwarzaniem konstrukcyjnych elementów budowlanych, nadzorujący i kontrolujący tę pracę (pkt 3), inspektorzy nadzoru inwestorskiego (pkt 4) oraz osoby dokonujące kontroli technicznej utrzymania obiektów budowlanych (pkt 5)¹¹.

Owe „rażące błędy lub zaniedbania”, w wyniku których doszło do „zagrożenia życia lub zdrowia ludzi, bezpieczeństwa mienia lub środowiska albo znacznych szkód materialnych” dotyczą zasadniczo etapu wykonawstwa, tym niemniej nie można wykluczyć też przypadku, w którym to działania projektanta spowodują takie konsekwencje. Natomiast o tym, czy dane przewinienie ma charakter „rażący”, rozstrzygane jest indywidualnie na potrzeby danego postępowania zawodowego¹².

„Obowiązki”, o których mowa w tym punkcie dotyczą projektanta jako uczestnika procesu budowlanego i wynikają wprost z ustawy, nie zaś z potocznego rozumienia pojęcia „obowiązku”. Dotyczą one m.in.: opracowania projektu zgodnie z obowiązującymi przepisami i zasadami wiedzy technicznej (pkt 1), zapewnienia udziału w opracowaniu projektu osób posiadających uprawnienia budowlane określonej specjalności (czyli tzw. »branżystów«) oraz ich wzajemnej koordynacji (pkt 1a i 1aa), sporządzenia informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (pkt 1b), określenia obszaru oddziaływania obiektu (pkt 1c), uzyskania wymaganych opinii i sprawdzeń rozwiązań projektowych (pkt 2), wyjaśniania wątpliwości dotyczących projektu i zawartych w nim rozwiązań (pkt 3), sprawowania nadzoru autorskiego na żądanie inwestora lub organu administracji architektoniczno-budowlanej (pkt 4)¹³.

Uchylenie się od sprawowania nadzoru autorskiego lub wykonywanie go niedbale jest również zagrożone odpowiedzialnością zawodową. Warto odnotować, że nadzór ten musi być sprawowany na żądanie inwestora, reprezentującego go inspektora nadzoru inwestorskiego oraz organu administracji architektoniczno-budowlanej. Nie ma obowiązku sprawowania nadzoru na żądanie organu nadzoru budowlanego lub kierownika budowy / kierownika robót, ale dobra praktyka wskazuje także na tę konieczność.

Katalog kar, którym podlega architekt-projektant, opisano w art. 96 ust. 1 ustawy prawo budowlane. Są to upomnienie, upomnienie z jednoczesną koniecznością powtórnego przystąpienia do egzaminu na uprawnienia budowlane oraz zakaz wykonywania samodzielnej funkcji technicznej w budownictwie i powtórne przystąpienie do egzaminu na uprawnienia budowlane¹⁴.

¹⁰ Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane, op. cit., art. 93 ust. 1.

¹¹ Op. cit., art. 12 ust. 1.

¹² M. Bielecki, *Postępowanie sądowe w sprawach odpowiedzialności zawodowej architekta-uwagi*, „Nieruchomości”, 2022, nr 9; C.H. Beck za pomocą programu „Legalis”, s. 10–16 (dostęp 07.06.2024).

¹³ Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane, op. cit., art. 20 ust. 1.

¹⁴ Op. cit., art. 96 ust. 1.

Upomnienie jest najłagodniejszą z katalogu kar i jako takie jest też najczęściej orzekane w przypadku pierwszego przewinienia. Z surowszymi karami należy liczyć się w przypadku recydywy. Zakaz wykonywania samodzielnej funkcji technicznej (w przypadku architektów zasadniczo funkcji projektanta lub projektanta sprawdzającego) oraz obowiązek ponownego zdania egzaminu to najcięższa kara z tytułu odpowiedzialności zawodowej. Okres, po którym można powtórnie przystąpić do egzaminu zależy od wagi wykroczenia; wynosi on od jednego do pięciu lat. Po upływie tego okresu można przystąpić do egzaminu dwukrotnie, w przypadku nieuzyskania pozytywnej oceny w drugim podejściu stwierdza się całkowitą i bezterminową utratę uprawnień do pełnienia samodzielnej funkcji technicznej w budownictwie¹⁵.

Organy prowadzące postępowanie oraz organy rozstrzygające w zakresie odpowiedzialności zawodowej opisano w art. 97 i 98 ustawy prawo budowlane. Są to organy nadzoru budowlanego oraz organy samorządu zawodowego¹⁶. Postępowanie (w sprawie odpowiedzialności zawodowej) wszczyna się na wniosek powiatowego inspektora nadzoru budowlanego, na terenie którego popełniono czyn lub też na wniosek organu samorządu zawodowego (zasadniczo okręgowego lub w określonych przypadkach Krajowego rzecznika odpowiedzialności zawodowej). Orzeczenia natomiast wydawane są przez izbowe sądy dyscyplinarne: zasadniczo sąd okręgowy w pierwszej i sąd krajowy w drugiej instancji. Orzeczenia sądów dyscyplinarnych w sprawach zawodowych wydawane są w formie decyzji administracyjnej. Nie wynika to wprost z ustawy Prawo budowlane, ale z ustawy Kodeks postępowania administracyjnego. Ogólny tryb wydawania i składania odwołania od decyzji określony jest w Rozdziale 7 tej ustawy¹⁷. Decyzje wydawane przez okręgowy sąd dyscyplinarny zaskarżane są do Krajowego Sądu Dyscyplinarnego, a te wydane przez Krajowy Sąd Dyscyplinarny (tj. w II instancji) do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie.

Przedawnienie odpowiedzialności zawodowej opisane jest w art. 100 ustawy prawo budowlane; nie można wszcząć postępowania, jeśli upłynęło więcej niż 6 miesięcy od dnia, w którym organ nadzoru budowlanego dowiedział się o popełnieniu czynu (tzw. „powziął wiadomość”, lub też po upływie 3 lat od daty zakończenia budowy, czyli zakończenia robót budowlanych lub złożenia zawiadomienia o zakończeniu budowy, lub też wydania decyzji o pozwolenie na użytkowanie obiektu budowlanego)¹⁸.

Jako że do postępowań w sprawie odpowiedzialności zawodowej stosuje się przepisy Kodeksu Postępowania Administracyjnego, to do określania powyższych terminów stosuje przepisy tej ustawy. Zgodnie z art. 57 terminy określone w miesiącach kończą się z upływem tego dnia w ostatnim miesiącu, który odpowiada początkowemu dniowi terminu, a gdyby takiego dnia w ostatnim miesiącu nie było – w ostatnim dniu tego miesiąca (§ 3), zaś terminy określone w latach kończą się

¹⁵ Op. cit., art. 96 ust. 6.

¹⁶ Op. cit., art. 97, art. 98.

¹⁷ Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego, Dz.U z 2024 r. poz. 572 z późn. zm.

¹⁸ Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane, op. cit., art. 100.

z upływem tego dnia w ostatnim roku, który odpowiada początkowemu dniowi terminu, a gdyby takiego dnia w ostatnim roku nie było – w dniu poprzedzającym bezpośrednio ten dzień¹⁹.

W art. 101 ustawy Prawo budowlane opisane zostały kwestie zatarcia kary. Okres ten wynosi, w zależności od rodzaju przewinienia, dwa, trzy lub pięć lat. Zatarcie kary oznacza, że osoba ukarana za popełnienie czynu podlegającego odpowiedzialności zawodowej traktowana jest jako osoba niekarana, ale pod warunkiem, że w tym okresie nie była ponownie ukarana z tytułu odpowiedzialności zawodowej.

W ustawie Prawo budowlane nie zostało zdefiniowane, kto jest stroną w sprawach z tytułu odpowiedzialności zawodowej, dlatego też, z braku innych regulacji, przyjęto, że zastosowanie mają w tym przypadku przepisy wspomnianego już Kodeksu postępowania administracyjnego. Zgodnie z nim „stroną jest każdy, czyjego interesu prawnego lub obowiązku dotyczy postępowanie, albo kto żąda czynności organu ze względu na swój interes prawny lub obowiązek”²⁰. Należy zwrócić uwagę na fakt, że chodzi tu o „interes prawny”, czyli wynikający z obowiązku prawnego lub udzielonego prawa, a nie o potocznie rozumiany „interes faktyczny”.

Stronami w postępowaniu zawodowym są: organ nadzoru budowlanego, organy samorządu zawodowego i osoba podlegająca takiej odpowiedzialności. Co ciekawe, nie jest natomiast stroną postępowania osoba lub instytucja podnosząca zarzuty wobec działalności architekta. Zasada ta wynika z orzecznictwa Naczelnego Sądu Administracyjnego: „Odpowiedzialność zawodowa rodzi stosunek prawny między osobą posiadającą określone uprawnienia a organem uprawnionym do kontroli sposobu wykonywania zawodu i brak jest podstaw do uznania aby stroną postępowania dotyczącego odpowiedzialności zawodowej w budownictwie był inny podmiot niż organ nadzoru budowlanego lub organ samorządu zawodowego oraz osoba wykonująca samodzielnie funkcję techniczną w budownictwie”²¹ oraz: „Osoba która złożyła w organach nadzoru budowlanego prośbę lub poinformowała o okolicznościach uzasadniających wszczęcie postępowania w sprawach odpowiedzialności zawodowej nie jest stroną w rozumieniu KPA w postępowaniu wyjaśniającym w sprawach odpowiedzialności zawodowej. (...) Przyznanie innym podmiotom – osobom pokrzywdzonym – statusu strony w postępowaniu wyjaśniającym w sprawie odpowiedzialności zawodowej i przyznanie prawa do odwołania przepisami aktu wewnętrznego korporacyjnego – nie czyni z tej osoby strony w rozumieniu KPA”²².

4. Odpowiedzialność dyscyplinarna

Ogólnie rzecz ujmując odpowiedzialność dyscyplinarna związana jest z naruszeniem funkcjonujących w ramach danej organizacji specyficznych reguł deontologicznych, ukierunkowanych na ochronę powagi i godności wykonywanego

¹⁹ Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego, op. cit., art. 57.

²⁰ Op. cit., art. 28.

²¹ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 9 października 2014 r., sygn. Akt II GSK 1418/13, <https://www.nsa.gov.pl/baza-orzeczen.php> (dostęp 26.07.2025).

²² Postanowienie Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 21 stycznia 2015 r. Sygn. akt II GSK 2956/14, <https://www.nsa.gov.pl/baza-orzeczen.php> (dostęp 26.07.2025).

zawodu przez wskazanie powinności etycznego wypełniania obowiązków zawodowych²³.

Odpowiedzialność dyscyplinarna architektów wynika z ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa²⁴ (dalej „ustawa samorządowa”). Postępowanie w sprawie odpowiedzialności dyscyplinarnej prowadzone jest na zasadach określonych w rozdziale 5 tej ustawy oraz w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 31 października 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania dyscyplinarnego w stosunku do członków samorządów zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów²⁵.

W art. 45 ust. 1 ustawy samorządowej zapisano, że członek izby podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej za zawinione naruszenie obowiązków, o których mowa w art. 41 tejże ustawy. Zgodnie z tym przepisem powinno się „przestrzegać przy wykonywaniu czynności zawodowych obowiązujących przepisów oraz zasad wiedzy technicznej” (dla architektów – projektowanie, sprawdzanie projektów oraz sprawowanie nadzoru autorskiego). Oprócz tego należy przestrzegać zasad etyki zawodowej, stosować się do uchwał organów izby oraz regularnie opłacać składki członkowskie²⁶.

Należy przy tym pamiętać, że zgodnie z art. 45 ust. 2 ustawy samorządowej od odpowiedzialności dyscyplinarnej wyłączone są czyny podlegające odpowiedzialności zawodowej, dlatego też nieprzestrzeganie przy wykonywaniu czynności zawodowych obowiązujących przepisów oraz zasad wiedzy technicznej skutkować będzie (zasadniczo) odpowiedzialnością zawodową, a nie dyscyplinarną²⁷. Postępowanie „zawodowe” ma zawsze pierwszeństwo przed „dyscyplinarnym”.

Natomiast punkty odnoszące się do odpowiedzialności dyscyplinarnej za nieprzestrzeganie zasad etyki zawodowej i niestosowanie się do innych uchwał organów izby (w dużo mniejszym stopniu), to zasadnicze przyczyny prowadzenia postępowań dyscyplinarnych.

Wyjaśnienia wymaga przede wszystkim pojęcie i pochodzenie „zasad etyki zawodowej”, czyli zasad deontologicznych. Słownik PWN określa deontologię jako „dział etyki traktujący o obowiązkach moralnych” [gr. deon, „to, co powinno być”, logos „nauka” lub „teoria”]²⁸. Zbiory zasad etycznych są charakterystyczne dla wszystkich zawodów zaufania publicznego – od zawodów prawniczych poprzez zawody medyczne, na architektach i inżynierach budownictwa skończywszy.

²³ B. Majchrzak, *Charakter prawny odpowiedzialności zawodowej w budownictwie*, „Zeszyty Prawnicze”, 2013, 13/4.

²⁴ Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa, Dz.U. z 2023 r. poz. 551, 2025 r. poz. 619.

²⁵ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 31 października 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania dyscyplinarnego w stosunku do członków samorządów zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów, Dz.U. 2002 nr 194 poz. 1635.

²⁶ Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa, op. cit., art. 45.

²⁷ Op. cit., art. 45 ust. 2.

²⁸ *Słownik Języka Polskiego*, <https://sjp.pwn.pl/sjp/deontologia;2451875.html> (dostęp 08.06.2025).

Jak zauważył Radosław Giętowski na gruncie prawa dyscyplinarnego nie obowiązuje zasada „nullum delictum sine lege” [nie ma przestępstwa bez ustawy – JW.] w znaczeniu ścisłej oznaczoności czynu będącego podstawą odpowiedzialności, a precyzyjne skatalogowanie zasad odpowiedzialności dyscyplinarnej jest bardzo trudne do przeprowadzenia, jeśli nie praktycznie niemożliwe²⁹. Niektórzy filozofowie (na przykład Leszek Kołakowski) stoją wręcz na stanowisku, że zasad etycznych nie da się „skatalogować”, czyli sporządzić z nich zamkniętego zbioru, inaczej mówiąc kodeksu³⁰. Tym niemniej każdy zawód zaufania publicznego w Polsce posiadający samorząd zawodowy takie zasady wykształcił.

Kodeksy etyczne obejmujące zasady deontologiczne posiadają również wszystkie organizacje zrzeszające architektów z „naszego kręgu kulturowego”, czyli w Unii Europejskiej, Wielkiej Brytanii, Stanach Zjednoczonych Ameryki, Australii i w Kanadzie. Polskich architektów obowiązują zasady zebrane w Kodeksie Etyki Zawodowej Architektów³¹. Kodeks ten został przyjęty w dniu 18 czerwca 2005 r. przez III Sprawozdawczy Krajowy Zjazd Izby Architektów i stanowi załącznik do uchwały 01 tego zjazdu. Zjazd krajowy, zgodnie z art. 29 ust. 1 ustawy samorządowej³², jest „najwyższym organem Krajowej Izby”, więc w rozumieniu korporacyjnym kodeks ten jest aktem doniosłym i odpowiednio umocowanym.

Kodeks Etyki Zawodowej składa się z Preambuły, Noty, czterech zasad: 1. „Zobowiązania ogólne”, 2. „Zobowiązania wobec społeczeństwa”, 3. „Zobowiązania wobec klientów” oraz 4. „Zobowiązania wobec zawodu”. Zasady rozwinięte w reguły szczegółowe, gdzie opisano obowiązki i zakazy, których stosowanie jest obligatoryjne dla każdego członka Izby Architektów RP.

Kolejna regulacja, której przestrzeganie jest obowiązkowe dla członka izby, to Statut Izby Architektów. Statut ten przyjęty został uchwałą nr 2 I Krajowego Zjazdu Izby Architektów z dnia 19 stycznia 2002 r, z późniejszymi zmianami³³. Jako że w statucie określono zasadnicze cele i ramy organizacyjne samorządu zawodowego takie jak: nazewnictwo, cele, zadania i zasady funkcjonowania, strukturę organizacyjną izby i jej organy, zasady gospodarowania mieniem, prowadzenie działalności gospodarczej i finansowej, to nieprzestrzeganie tej uchwały zasadniczo nie jest badane pod kątem ewentualnej odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Zgodnie z art. 46 ustawy samorządowej postępowanie dyscyplinarne obejmuje postępowanie wyjaśniające (pkt 1), postępowanie przed sądem dyscyplinarnym (pkt 2) oraz postępowanie wykonawcze (pkt 3)³⁴.

²⁹ R. Giętowski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim*, Gdańsk 2013, s. 34–35.

³⁰ L. Kołakowski, *Kultura i fetysze. Zbiór rozpraw*, Warszawa 2000, s. 137–175.

³¹ *Kodeks Etyki Zawodowej Architektów*, https://www.izbaarchitektow.pl/pliki/zasady_etyki.pdf (dostęp 07.06.2025).

³² Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa, op. cit., art. 29 ust. 1.

³³ Statut Izby Architektów, <https://www.izbaarchitektow.pl/kategoria/statut,18/>, (dostęp 07.06.2025).

³⁴ Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa, op. cit. art. 46.

Szczegóły prowadzenia postępowania dyscyplinarnego opisane są w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 31 października 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia postępowania dyscyplinarnego w stosunku do członków samorządów zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów³⁵ (urbaniści podlegali temu rozporządzeniu, jak i ustawie samorządowej aż do roku 2014, gdy na mocy ustawy z dnia 2014 r. o ułatwieniu dostępu do wykonywania niektórych zawodów została zlikwidowana izba urbanistów³⁶. Zmieniono wtedy przy okazji nazwę ustawy samorządowej poprzez wykreślenie słów „... oraz urbanistów”. Nazwa rozporządzenia jednak nie uległa zmianie i dlatego jego tytuł myląc sugeruje, że obowiązuje ono również urbanistów).

Postępowanie dyscyplinarne wszczyna się na wniosek okręgowej rady izby, okręgowego rzecznika odpowiedzialności zawodowej lub Krajowego Rzecznika Odpowiedzialności Zawodowej. Rzecznik odpowiedzialności zawodowej pełni funkcję oskarżyciela.

Stronami postępowania dyscyplinarnego są: oskarżyciel, obwiniony i pokrzywdzony. Oskarżycielem jest zawsze rzecznik odpowiedzialności zawodowej, obwiniony to członek izby samorządu zawodowego, którego dotyczy postępowanie. „Pokrzywdzonego” zdefiniowano jako „osobę fizyczną, prawną lub inną jednostkę organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, której dobro zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone działaniem lub zaniechaniem działania członka izby samorządu zawodowego (...)”³⁷. Skargę może więc wnieść każdy, kto poczuł się przez działanie architekta w jakikolwiek sposób skrzywdzony. Następnie w ramach postępowania przygotowawczego rzecznik odpowiedzialności zawodowej określa, czy danej osobie lub jednostce organizacyjnej rzeczywiście przysługuje status „pokrzywdzonego”.

Artykuły 49, 50, 51 ustawy samorządowej zawierają informacje o tym, kto może być obrońcą obwinionego, w jakich przypadkach można prowadzić postępowanie także po jego śmierci oraz o tym, że postępowanie dyscyplinarne toczy się niezależnie od ewentualnego postępowania karnego³⁸. Ciekawy jest zapis w art. 51 ust. 2 ustawy samorządowej; określa on, kiedy można odmówić wszczęcia postępowania lub je umorzyć, odnosząc się przy tym do przesłanek wynikających z jeszcze innej ustawy, a mianowicie Kodeksu postępowania karnego. Przesłanki te to, między innymi: brak danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia czynu, brak znamion czynu zabronionego, znikoma szkodliwość społeczna, przedawnienie karalności czy też brak skargi uprawnionego oskarżyciela³⁹. Wystąpienie tylko

³⁵ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 31 października 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia postępowania dyscyplinarnego w stosunku do członków samorządów zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów, Dz.U. 2002 r. 194 poz. 1635.

³⁶ Ustawa z dnia 9 maja 2014 r. o ułatwieniu dostępu do wykonywania niektórych zawodów regulowanych, Dz. 2014 poz. 768.

³⁷ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 31 października 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia postępowania dyscyplinarnego w stosunku do członków samorządów zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów. Dz.U. 2002 nr 194 poz. 1635, op. cit. § 1 ust. 5.

³⁸ Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa, op. cit., art. 47, art. 48, art. 49, art. 50, art. 51.

³⁹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego, Dz.U. 1997 Nr 89 poz. 555. Art. 17 § 1.

jednej z powyższych przesłanek jest wystarczające do odmowy wszczęcia postępowania lub do umorzenia postępowania (jeśli okoliczność ta wystąpiła już po wszczęciu postępowania).

W art. 52 ustawy samorządowej określono, kiedy nie można wszcząć postępowania ze względu na przedawnienie: po upływie 3 miesięcy od dnia powzięcia przez rzecznika odpowiedzialności zawodowej wiadomości o popełnieniu przewinienia (pkt 1 ust. 1) lub jeśli od chwili popełnienia przewinienia upłynęły 3 lata (pkt 1 ust. 2). W przypadku, gdy czyn zawiera znamiona przestępstwa przedawnienie dyscyplinarne mija po upływie karalności przestępstwa (pkt 2). Przedawnienie przerywane jest natomiast przez **każdą** czynność rzecznika odpowiedzialności zawodowej (pkt 3)⁴⁰ – a czynnością rzecznika jest na przykład zarządzenie o założeniu akt sprawy czy też wysłanie korespondencji do potencjalnego obwinionego czy poszkodowanego.

Kary z tytułu odpowiedzialności dyscyplinarnej określone są w art. 54 ust. 1 ustawy samorządowej. Są to: upomnienie (pkt 1), nagana (pkt 2), zawieszenie, na okres do 2 lat w prawach członka izby (pkt 3) oraz skreślenie z listy członków izby (pkt 4). Skreślony członek izby nie może ubiegać się o ponowny wpis na listę przez okres dziesięciu lat od uprawomocnienia się orzeczenia kary (ust. 1a).

Instancje odwoławcze to, zgodnie z art. 54 ust. 3 i 4 ustawy samorządowej:

- Krajowy Sąd Dyscyplinarny w przypadku orzeczeń okręgowego sądu dyscyplinarnego;
- Sąd apelacyjny – wydział pracy i ubezpieczeń społecznych właściwy ze względu na miejsce zamieszkania obwinionego w przypadku orzeczeń Krajowego Sądu Dyscyplinarnego⁴¹.

Warto zauważyć, że zgodnie z art. 54 ust. 3 i 4 odwołanie od orzeczeń sądów dyscyplinarnych przysługuje wyłącznie obwinionemu oraz rzecznikowi odpowiedzialności zawodowej (okręgowemu lub Krajowemu), a pokrzywdzony nie ma prawa do skutecznego wniesienia takiego odwołania. Rzecznik ma w tym zakresie pełną autonomię i może, nawet wbrew woli pokrzywdzonego, odstąpić od złożenia odwołania od wyroku sądu lub też złożyć odwołanie pomimo tego, że pokrzywdzony nie wyraził takiej woli (bo, na przykład, doszedł z architektem do porozumienia i otrzymał od niego jakiegoś rodzaju odszkodowanie).

Zatarcie wpisu o karze z tytułu odpowiedzialności dyscyplinarnej, zgodnie z art. 55 ust. 2a ustawy samorządowej, następuje po upływie 3 lat od uprawomocnienia się orzeczenia kary lub nagany (pkt 1), 5 lat od upływu zawieszenia w prawach członka izby lub 15 lat od uprawomocnienia się orzeczenia kary skreślenia z listy członków izby.

Koszty postępowania w formie ryczałtowej pobiera się na rzecz okręgowej izby, której członkiem jest obwiniony. Wynoszą one: od 500 do 800 zł w przypadku

⁴⁰ Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa, op. cit., art. 52.

⁴¹ Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa, op. cit., art. 54.

kary upomnienia, od 800 do 1500 zł w przypadku kary nagany oraz od 1500 do 3000 zł w przypadku innych kar⁴².

Warto pod koniec odnotować, że postępowanie dyscyplinarne nie ma charakteru odszkodowawczego. Oznacza to, że w przypadku korzystnego dla siebie rozstrzygnięcia poszkodowany nie otrzymuje automatycznie od obwinionego żadnego odszkodowania. Odszkodowania może natomiast dochodzić na drodze postępowania cywilnego, przedstawiając na poparcie swoich roszczeń wyrok izbowego sądu dyscyplinarnego.

5. Podsumowanie

Jak wykazano powyżej, w postępowaniach z tytułu odpowiedzialności zawodowej i dyscyplinarnej architektów w Polsce występują istotne różnice. Dotyczą one praktycznie wszystkich aspektów sprawy tj. trybu prowadzenia, terminów oraz stron postępowania, sądów rozpatrujących odwołania i skargi od orzeczeń, jak również kar czy czasu ich przedawnienia i zatarcia. Wspólne dla obydwu tych postępowań są tylko organy samorządu zawodowego prowadzące postępowanie: izbowi rzecznicy odpowiedzialności zawodowej i izbowe sądy dyscyplinarne.

Różnice te najlepiej wyjaśnić na poniższym, teoretycznym przykładzie: Inwestor składa skargę na architekta, w której zarzuca mu błędy projektowe oraz niedotrzymanie terminu realizacji umowy. Pierwsza część skargi, czyli ta dotycząca błędów projektowych, powinna być prowadzona w ramach postępowania zawodowego na podstawie przesłanki z ustawy Prawo budowlane – „architekt nie spełnił lub spełnił niedbale obowiązki projektanta”⁴³. Druga część skargi, tj. nieterminowe wykonanie usługi, powinno być rozpatrywane w trybie dyscyplinarnym jako ewentualne naruszenie art. 41 ust. 2 ustawy samorządowej z powodu niedotrzymania Reguły 3.10 Kodeksu Etyki Zawodowej Architektów: „Architekci wykonują pracę zawodową bez nieuzasadnionego opóźnienia i – w takiej mierze, w jakiej to od nich zależy – w uzgodnionym terminie”⁴⁴. W postępowaniu „zawodowym” skarżący – inwestor – nie będzie stroną postępowania, nie będzie mógł uczestniczyć w postępowaniu ani złożyć odwołania od decyzji. W postępowaniu dyscyplinarnym natomiast będzie przysługiwał mu przymiot strony, będzie mógł uczestniczyć w postępowaniu, a w razie niekorzystnego dla siebie rozstrzygnięcia będzie mógł (oczywiście za pośrednictwem rzecznika odpowiedzialności zawodowej) odwołać się od wyroku.

Z doświadczeń autora artykułu, zdobytych w ramach pełnienia funkcji okręgowego rzecznika Małopolskiej Okręgowej Izby, a następnie zastępcy Krajowego Rzecznika Odpowiedzialności Izby Architektów RP, wynika, że różnice w prowadzeniu postępowań stanowią główne czynniki utrudniające ich prowadzenie, wydłużające terminy rozstrzygnięć oraz zwiększające koszty (materialne i społeczne)

⁴² Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 31 października 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia postępowania dyscyplinarnego w stosunku do członków samorządów zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów, op. cit., § 48.

⁴³ Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane, op. cit. art. 95 pkt 4).

⁴⁴ Kodeks Etyki Zawodowej Architektów, https://www.izbaarchitektow.pl/pliki/zasady_etyki.pdf (dostęp 07.06.2025).

potrzebne do zakończenia. Jeśli czyn zostanie błędnie zakwalifikowany jako podlegający odpowiedzialności dyscyplinarnej, a nie zawodowej, sąd powszechny zwraca sprawę do ponownego rozpatrzenia we właściwym trybie.

Podany powyżej teoretyczny przykład został świadomie uproszczony, natomiast w rzeczywistości mamy niejednokrotnie do czynienia z sytuacjami, gdzie rozdział czynów na podlegające odpowiedzialności zawodowej i dyscyplinarnej jest dużo trudniejszy. Należy przy tym pamiętać, że rzecznicy odpowiedzialności zawodowej nie są prawnikami, tylko architektami (lub inżynierami budowlanymi) więc nie mają specjalistycznej wiedzy niezbędnej do rozstrzygnięcia skomplikowanych zagadnień prawnych.

Podsumowując, należy podkreślić, że dualizm prowadzenia postępowań nie leży ani w interesie osoby lub instytucji pokrzywdzonej działaniem architekta, ani też samych architektów zrzeszonych w ramach samorządu zawodowego. W ocenie autora artykułu, rozdzielenie pomiędzy odpowiedzialnością zawodową i dyscyplinarną powinna być wyeliminowana ze względu na ogólnie pojęty interes społeczny, a skargi na architektów powinny być prowadzone tylko w trybie odpowiedzialności dyscyplinarnej z rozszerzeniem katalogu kar o te wynikające z odpowiedzialności zawodowej.

Bibliografia

Bielecki M., *Postępowanie sądowe w sprawach odpowiedzialności zawodowej architekta-uwagi*, „Nieruchomości”, 2022, nr 9: C.H. Beck za pomocą programu „Legalis”

Giętkowski R., *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim*, Gdańsk 2013

Lang W., *Struktura odpowiedzialności prawnej (Studium analityczne z dziedziny teorii prawa)*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Prawo”, 1968, nr 31

Lenartowicz K., *O etykę architektury*, „Teka Komisji Urbanistyki i Architektury PAN oddział w Krakowie”, Tom XLVIII, 2020

Kodeks Etyki Zawodowej Architektów, https://www.izbaarchitektow.pl/pliki/zasady_etyki.pdf

Kołąkowski L., *Kultura i fetysze. Zbiór rozpraw*, Warszawa 2000

Krasnowolski A., *Zawody zaufania publicznego, zawody regulowane oraz wolne zawody. Geneza, funkcjonowanie i aktualne problemy*, „Opracowania Tematyczne Kancelarii Senatu RP”, 2013, OT-625

Majchrzak B., *Charakter prawny odpowiedzialności zawodowej w budownictwie*, „Zeszyty Prawnicze”, 2013, 13/4

Smarż J., *Relacja pojęć „wolny zawód” i „zawód zaufania publicznego” o którym mowa w art. 17 ust. 1 Konstytucji RP. Część I*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego”, 2020, nr 4

Statut Izby Architektów, <https://www.izbaarchitektow.pl/kategoria/statut,18/>

Wyroki i postanowienia sądów i trybunałów w kolejności cytowań

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 maja 2002 r. w sprawie SK 20/00, 2002, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20020660611>

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 9 października 2014 r., sygn. Akt II GSK 1418/13, <https://www.nsa.gov.pl/baza-orzeczen.php>

Postanowienie Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 21 stycznia 2015 r., sygn. akt II GSK 2956/14, <https://www.nsa.gov.pl/baza-orzeczen.php>

Professional and Disciplinary Liability of Architects in Poland

Abstract

Article explains types of liability for architects working in Poland. Described are: procedures of proceedings, institutions responsible, penalties in case of professional and disciplinary liability. Critical assessment of two types of architect's liability from public interest point of view is accomplished.

Keywords Architect | liability | architect's professional deontology | profession of public trust | Chamber of Polish Architects | Deontological Code for Providers of Architectural Services

1. Introduction

The topic of architects' liability in Poland has actually not yet been studied from the perspective of an architect, and the widely available articles on this topic are written almost exclusively by lawyers. Hence the idea of presenting the topic of architects' liability from the point of view of a person actively practising this profession and, as a professional liability ombudsman, having at the same time practical experience in conducting proceedings concerning architects' professional and disciplinary liability.

In order to be able to practise the profession of architect to its full extent in Poland, it is necessary to meet certain legally defined criteria. These are: completion of relevant studies (Master's degree in architecture and urban planning), passing the examination for a construction licence (to design or direct construction works in

the architectural speciality) and registration as a member of the Chamber of Polish Architects.¹

The profession of architect involves the provision of professional services that the average person is unable to perform on his or her own, as they require appropriate qualifications and specialised knowledge and skills confirmed by the relevant certificates. The profession of architect is therefore 'liberal', 'regulated' and 'public trust' profession at the same time. Andrzej Krasnowolski states that the common feature of the three concepts is that they lack legal definitions. The oldest of these terms is liberal profession, which describes practising a profession after obtaining the appropriate training, independently, but not necessarily alone, on one's own responsibility, in a professionally independent manner. As part of a liberal profession, one performs specific services, e.g., intellectual or conceptual services in the interest of the client or in the public interest. The essential features of a liberal profession are the mission of its practice, adherence to deontological rules and taking responsibility for the way in which orders are fulfilled.² A catalogue of persons

¹ Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane, Dz.U. 1994 Nr 89 poz. 414 [Act of 7 July 1994 – Construction Law, Journal of Laws of 1994, no. 89, item 414]; Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa, Dz.U. 2001 Nr 5 poz. 42 [Act of 15 December 2000 on the professional self-governments of architects and building engineers, Journal of Laws of 2001, no. 5, item 42]; Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 18 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu architekta, Dz.U. 2019 poz. 1359 [Regulation of the Minister of Science and Higher Education of 18 July 2019 on the standard of education preparing for practising the profession of architect, Journal of Laws of 2019, item 1359].

² A. Krasnowolski, *Zawody zaufania publicznego, zawody regulowane oraz wolne zawody. Geneza, funkcjonowanie i aktualne problemy*, "Opracowania Tematyczne Kancelarii Senatu RP", 2013, OT-625, p. 3.

practising a 'liberal profession' is contained in Article 88 of the Code of Commercial Companies, which indicates that partners in a limited liability partnership may be persons practising the professions of architect and civil engineer (in addition to, for example, an advocate, doctor, veterinarian, notary, nurse, physiotherapist, legal adviser or sworn translator).³

A regulated profession is a profession that requires the relevant qualifications, the practice of which is only permitted after obtaining the relevant authorisation preceded by the fulfilment of the requirements set out in the law.

The profession of public trust, on the other hand, is a concept known only in Poland. It was introduced by Article 17 para. 1 of the Polish Constitution, which reads: 'By means of a law, **professional self-governments may be established to represent persons exercising professions of public trust** and to take care of the proper practice of these professions within the limits of the public interest and for its protection'⁴ (author's emphasis). Any profession that has its own professional self-government becomes, as it were, automatically a profession of public trust (there are two exceptions to this rule: the professions of psychologist and urban planner, which do not currently have their own professional self-governments). In contrast, the concept of 'profession of public trust' itself was defined in the judgement of the Constitutional Court in a case concerning advocates: 'A "profession of public trust" is a profession that involves serving personal human needs, involving the receipt of information relating to personal life and organised in such a way as to justify the public's belief in the proper use of that information by those providing the service for the interests of the individual.' The exercise of a profession of public

trust is further defined by the norms of architect's professional deontology, the particular content of the oath, the tradition of the professional corporation or the particular nature of the higher education and specialisation obtained (...).⁵

One of the inherent characteristics of the profession of architect is the responsibility for the work performed. Architects view this responsibility differently from lawyers: Krzysztof Lenartowicz (a professor of architecture) defines liability as 'an obligation or task that a person is required or expected to perform. Liability is something that one can be held accountable for. To be liable means to have a sense of moral or ethical duty to something or someone, which in turn may imply some kind of obligation to do something.'⁶ In contrast, Wiesław Lang (a professor of law) defines liability as 'the principle that the subject bears the consequences prescribed by law for events or states of affairs subject to negative normative qualification (...).'⁷

An architect is responsible for all forms of his or her professional activity, such as design, technical or investment consultancy, drawing up inventories, performing analyses, drafting expert opinions, etc. He or she is also responsible for disregarding social and environmental needs in designing, for inappropriate behaviour towards the client or other architects and for untimely and non-thorough contract performance.

The liability of architects is divided into professional and disciplinary liability. Clarifying the differences between these types of liability is the subject of this article.

³ J. Smarż, *Relacja pojęć "wolny zawód" i "zawód zaufania publicznego" o którym mowa w art. 17 ust. 1 Konstytucji RP*. Część I, "Przegląd Prawa Konstytucyjnego", 2020, no. 4, p. 264.

⁴ Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. z 1997 nr 78 [Constitution of the Republic of Poland of 2 April 1997, Journal of Laws of 1997, no. 78].

⁵ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 maja 2002 r. w sprawie SK 20/00 [Judgement of the Constitutional Court of 7 May 2002 in case SK 20/00], 2002, p. 6, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20020660611> (accessed: 26.07.2025).

⁶ K. Lenartowicz, *O etykę architektury*, "Teka Komisji Urbanistyki i Architektury PAN oddział w Krakowie", vol. XLVIII, 2020, p. 16.

⁷ W. Lang, *Struktura odpowiedzialności prawnej (Studium analityczne z dziedziny teorii prawa)*, "Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Prawo", 1968, no. 31, p. 12.

	Type of liability	
	Professional	Disciplinary
Legal basis	Act of 7 July 1994 – Construction Law	Act of 15 December 2000 on the professional self-governments of architects and civil engineers
Special regulations	None	Regulation of the Minister of Infrastructure of 31 October 2002 on the specific principles and procedures of disciplinary proceedings against members of the professional self-governments of architects, civil engineers and urban planners
Procedure	In accordance with the Act of 14 June 1960 – Code of Administrative Procedure	In accordance with the above regulation
Self-government regulations	None	Deontological Code for Providers of Architectural Services, Annex to Resolution 01 of the 3rd Reporting National Congress of the Chamber of Architects adopted on 18 June 2005. Statutes of the Chamber of Polish Architects, adopted by Resolution 2 of the 1st National Congress of the Chamber of Architects of 19 January 2002, as amended.
Institutions conducting the proceedings	Construction supervision bodies (*) Professional self-government bodies (**)	Professional self-government bodies (**)
Finding	Administrative decision	Judgement
Court with which an appeal or complaint may be filed.	Provincial Administrative Court in Warsaw	Competent court of appeal – labour and social insurance division
Parties to the proceedings	1. Construction supervision and professional self-government bodies (**) 2. Person performing an independent technical function in the construction industry	1. Prosecutor – competent professional liability ombudsman 2. Defendant – member of the professional self-government chamber 3. Injured party

Table 1. Differences between the types of liability of architects in Poland. Compiled by the author

(*) Local construction supervision inspector, provincial construction supervision inspector,

(**) Regional, National Professional Liability Ombudsman of the Chamber of Polish Architects,

Regional, National Disciplinary Court of the Chamber of Polish Architects.

2. Differences between the two types of liability

When determining the type of liability, it is first necessary to check which applicable rules, standards or other regulations have been violated and then to assign the act as being subject to professional or disciplinary liability accordingly. This is important insofar as acts subject to professional liability can only be dealt with under the professional liability procedure. The bodies of

professional self-government conducting the proceedings may not consider a professional liability case in the same manner as a disciplinary liability case. The reasons will be explained later in the article.

The key issues that differentiate these two types of liability are set out in Table 1. They include elements such as the legal basis, the provisions of state (general) law, internal (corporate)

regulations, the institutions (bodies) responsible for conducting the proceedings, the procedure, the type of common court to which an appeal against the decision of the self-government bodies may be submitted and the parties to the proceedings.

3. Professional liability

Professional liability arises from Article 95 of the Construction Law, which provides that: 'Professional liability in the construction industry shall apply to persons performing independent technical functions in the construction industry who:

- 1) have committed misdemeanours or offences defined in an act;
- 2) have been penalised in connection with the performance of independent technical functions in the construction industry;
- 3) as a result of gross errors or negligence, have caused a danger to human life or health, the safety of property or the environment, or substantial material damage;
- 4) fail or negligently perform their duties;
- 5) evade to undertake author's supervision or perform carelessly the duties arising from the performance of such supervision.'⁸

A misdemeanour or offence defined in an act is an act subject to criminal liability under the provisions of another act, namely the Misdemeanour Procedure Code.⁹ The reasons for punishment, , are described in the Construction Law: '(who) in the design or performance of construction works flagrantly fails to comply with the provisions of Article 5 paras. 1-2b (...) shall be subject to a fine.'¹⁰

Persons performing 'independent technical functions in the construction industry' referred to in Article 95 cited above are, according to Article 12 para. 1 of the Act, designers and verifiers of architectural-building and technical designs, as well as those who exercise author's supervision (item 1), construction site managers and works managers (item 2), those who direct the production of structural building elements, supervise and control this work (item 3), client's supervision inspectors (item 4) and those who carry out technical control of the maintenance of building structures (item 5).¹¹

The 'gross errors or negligence' that result in a 'danger to human life or health, the safety of property or the environment, or substantial material damage', generally concern the performance stage, but designer's actions could either have such consequences. On the other hand, whether the misconduct in question is of a 'gross' nature is decided on a case-by-case basis for the purposes of the respective professional proceedings.¹²

The 'duties' referred to in this section relate to the designer as a participant in the construction process and derive directly from this particular Act and not from a colloquial understanding of the word 'duty'. They concern, among other things: preparation of a design in accordance with the applicable regulations and principles of technical knowledge (item 1), ensuring participation in the preparation of a design by persons having construction licenses in specific specialities (the so-called 'trade designers') and their mutual coordination (items 1a and 1aa), preparation of information on safety and health protection (item 1b) specification of the building structure's impact area (item 1c), obtaining the required opinions and verifications of the design solutions (item 2), clarifying design and the solutions included

⁸ Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane, rozdział 10 art. 95, Dz.U. z 2024 r. poz. 725, 834, 1222, 1847, 1881 [Act of 7 July 1994 – Construction Law, Chapter 10, Article 95, Journal of Laws of 2024, items 725, 834, 1222, 1847, 1881].

⁹ Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, Dz.U. z 2024 r. [Act of 24 August 2001 – Misdemeanour Procedure Code, Journal of Laws of 2024, items 977, 1544, and of 2025 r. items 620, 621].

¹⁰ Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane [Act of 7 July 1994 – Construction Law], op. cit., Article 93 para. 1.

¹¹ Op. cit., Article 12 para. 1).

¹² M. Bielecki, *Postępowanie sądowe w sprawach odpowiedzialności zawodowej architekta-uwagi*, "Nieruchomości", 2022, no. 9: C.H. Beck using the "Legalis" software, pp. 10–16 (accessed: 7.06.2024).

therein (item 3), exercising author's supervision at the request of the client or the architectural-construction administration body (item 4).¹³

Evading the performance of author's supervision or performing it in a negligent manner are also subject to professional liability. It is worth noting that this supervision must be carried out at the request of the investor himself, the supervisor representing investor on site, and the relevant legal administration body. There is no obligation to perform the supervision at the request of the construction supervision body or the construction site manager/works manager, but good practice also indicates the need for it.

The catalogue of penalties to which the architect-designer is subject is described in Article 96 para 1 of the Construction Law and comprises an admonition, an admonition with the requirement to retake the building licence examination, and a prohibition to perform an independent technical function in the construction industry and the requirement to retake the building licence examination.¹⁴

An admonition is the mildest penalty in the catalogue and, as such, is also most often given for a first offence. Harsher penalties are to be expected in the case of repeated offences. The prohibition to perform an independent technical function (in the case of architects, essentially the function of designer or verifying designer) and the obligation to retake the examination is the most severe penalty on account of professional liability. The period after which the examination can be retaken depends on the seriousness of the offence and ranges from one to five years. After this period, it is possible to take the exam twice, and in the event of failure to pass in the second attempt, the license to perform an independent technical function in the construction industry is declared to be completely and indefinitely lost.¹⁵

The bodies conducting the proceedings and the bodies adjudicating on professional liability are described in Articles 97 and 98 of the Construction Law. These are the construction supervision bodies and the professional self-government bodies.¹⁶ Proceedings (concerning professional liability) are initiated at the request of the local construction supervision inspector in whose area the act was committed or at the request of a professional self-government body (generally the local one or in certain cases the National Professional Liability Ombudsman). Rulings, on the other hand, are issued by the chamber disciplinary courts: in principle, the regional court in the first instance and the national court in the second instance. Rulings of the disciplinary courts in professional liability cases are issued in the form of an administrative decision. This does not follow directly from the Construction Law, but from the Code of Administrative Procedure. The general procedure for issuing and appealing decisions is set out in Chapter 7 of the latter Code.¹⁷ Decisions issued by a regional disciplinary court are appealed to the National Disciplinary Court and those issued by the National Disciplinary Court (i.e. in the second instance) to the Provincial Administrative Court in Warsaw.

The statute of limitations for professional liability is described in Article 100 of the Construction Law; proceedings cannot be initiated if more than six months have passed from the date on which the construction supervision body became aware of the perpetration of the offence or if three years have passed from the date of completion of the construction, i.e. from the completion of the construction work or submission of a notice of completion of the construction, or issuance of an occupancy permit decision for the building structure).¹⁸

¹³ Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane [Act of 7 July 1994 – Construction Law], op. cit., Article 20 para. 1.

¹⁴ Op. cit., Article 96 para. 1.

¹⁵ Op. cit., Article 96 para. 6.

¹⁶ Op. cit., Article 97, Article 98.

¹⁷ Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego, Dz.U z 2024 r. poz. 572 z późn. zm. [Act of 14 June 1960, Code of Administrative Procedure, Journal of Laws of 2024, item 572, as amended].

¹⁸ Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane [Act of 7 July 1994 – Construction Law], op. cit., Article 100.

As the provisions of the Code of Administrative Procedure apply to professional liability proceedings, the provisions of that Code apply to the determination of the above time limits. Pursuant to Article 57, time limits specified in months shall end on the expiry of that day in the last month which corresponds to the initial day of the term, or, if there is no such day in the last month, on the last day of that month (sec. 3), and time limits specified in years shall end on the expiry of that day in the last year which corresponds to the initial day of the term, or, if there is no such day in the last year, on the day immediately preceding that day.¹⁹

Article 101 of the Construction Law describes issues related to the expungement of a penalty. This period is, depending on the type of offence, two, three or five years. The expungement of a penalty means that a person punished for committing an act subject to professional liability is treated as a person who has not been punished, but provided that he or she has not been punished again for professional liability during that period.

The Construction Law does not define who is a party in professional liability cases and therefore, in the absence of specific regulations, it is assumed that the provisions of the Code of Administrative Procedure apply in this case. According to the latter Code, 'a party is anyone whose legal interest or duty is affected by the proceedings, or who demands an action of the authority due to his or her legal interest or duty.'²⁰ It should be noted that the 'legal interest' is one arising from a legal obligation or granted right, and not a colloquially understood 'factual interest'.

The parties to professional proceedings are a construction supervisory body, professional self-government bodies and the person subject to such liability. Interestingly, however, the person or institution raising accusations against the

architect's conduct is not a party to the proceedings. This principle follows from the rulings of the Supreme Administrative Court: 'Professional liability gives rise to a legal relationship between the holder of a particular license and an body empowered to control the way in which the profession is practised, and there is no basis for considering a party to professional liability proceedings in the construction industry to be any other entity than the construction supervisory body or the professional self-government body and the person performing an independent technical function in the construction industry,'²¹ and: 'A person who has made a request to construction supervisory bodies or has informed them of circumstances justifying the initiation of professional liability proceedings is not a party within the meaning of the Code of Administrative Procedure in investigation proceedings in professional liability cases. (...) Granting other entities – the injured parties – the status of a party in investigation proceedings in professional liability cases and granting the right of appeal by an internal corporate act – does not make that person a party within the meaning of the CAP.'²²

4. Disciplinary liability

Generally speaking, disciplinary liability is related to the violation of specific deontological rules operating within a given organisation, aimed at protecting the solemnity and dignity of the practised profession by indicating the duty to fulfil professional obligations in an ethical manner.²³

¹⁹ Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego [Act of 14 June 1960 – Code of Administrative Procedure], op. cit., Article 57.

²⁰ Op. cit., Article 28.

²¹ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 9 października 2014 r., sygn. Akt II GSK 1418/13 [Judgement of the Supreme Administrative Court of 9 October 2014, file ref. II GSK 1418/13], <https://www.nsa.gov.pl/baza-orzeczen.php> (accessed: 26.07.2025).

²² Postanowienie Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 21 stycznia 2015 r. Sygn. akt II GSK 2956/14 [Decision of the Supreme Administrative Court of 21 January 2015, file ref. II GSK 2956/14], <https://www.nsa.gov.pl/baza-orzeczen.php> (accessed: 26.07.2025).

²³ B. Majchrzak, *Charakter prawny odpowiedzialności zawodowej w budownictwie*, "Zeszyty Prawnicze", 2013, 13/4.

The disciplinary liability of architects derives from the Act of 15 December 2000 on the professional self-governments of architects and civil engineers²⁴ (hereinafter referred to as 'Self-Government Act'). Disciplinary liability proceedings are conducted according to the principles set out in Chapter 5 of the Self-Government Act and in the Regulation of the Minister of Infrastructure of 31 October 2002 on the specific principles and procedures of disciplinary proceedings against members of the professional self-governments of architects, civil engineers and urban planners.²⁵

Article 45 para. 1 of the Self-Government Act stipulates that a member of a chamber is subject to disciplinary liability for culpable violation of the duties referred to in Article 41 of the same Act. According to that provision, one should 'follow in the performance of professional activities the applicable regulations and the principles of technical knowledge' (for architects – designing, checking designs and performance of author's supervision). In addition, one must follow the rules of architect's professional deontology, comply with the resolutions of the chamber's governing bodies and pay membership fees regularly.²⁶

It should be borne in mind that, pursuant to Article 45 para. 2 of the Self-Government Act, actions that are subject to professional liability are

excluded from disciplinary liability, and therefore failure to comply with the applicable regulations and principles of technical knowledge in the performance of professional activities will (in principle) result in professional liability rather than disciplinary liability.²⁷ 'Professional' proceedings always take precedence over 'disciplinary' proceedings.

The sections relating to disciplinary liability for failure to comply with the rules of architect's professional deontology and failure to comply with other resolutions of the chamber's bodies (to a much lesser extent) are the principal reasons for disciplinary proceedings.

In particular, the concept and origin of 'rules of architect's professional deontology' require clarification. The PWN dictionary defines deontology as 'the branch of ethics dealing with moral duties' [the Greek word *deon* means 'what ought to be' and *logos* means 'science' or 'theory'].²⁸ Sets of ethical principles are characteristic for all public trust professions - from the legal profession and the medical professions to architects and civil engineers.

As Radosław Giętkowski noted, in disciplinary law, the principle 'nullum delictum sine lege' [there is no crime without a law – JW.], in the sense of strict delimitation of the act being the basis of responsibility, does not apply, and a precise listing of the principles of disciplinary responsibility is very difficult, if not practically impossible.²⁹ Some philosophers (for example Leszek Kołakowski) even take the view that ethical principles cannot be 'catalogued', i.e. comprised in a closed set or, in other words, a code.³⁰ Nevertheless, every profession of public trust in Poland with a professional self-government has developed such principles.

²⁴ Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa, Dz.U. z 2023 r. poz. 551, 2025 r. poz. 619 [Act of 15 December 2000 on the professional self-governments of architects and building engineers, Journal of Laws of 2023, item 551, and of 2025, item 619].

²⁵ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 31 października 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania dyscyplinarnego w stosunku do członków samorządów zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów, Dz.U. 2002 nr 194 poz. 1635 [Regulation of the Minister of Infrastructure of 31 October 2002 on the specific principles and procedures of disciplinary proceedings against members of the professional self-governments of architects, civil engineers and urban planners, Journal of Laws of 2002, no. 194, item 1635].

²⁶ Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa [Act of 15 December 2000 on the professional self-governments of architects and civil engineers], op. cit., Article 45.

²⁷ Op. cit., Article 45 para. 2.

²⁸ *Słownik Języka Polskiego*, <https://sjp.pwn.pl/sjp/deontologia;2451875.html> (accessed: 8.06.2025).

²⁹ R. Giętkowski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim*, Gdańsk 2013, pp. 34–35.

³⁰ L. Kołakowski, *Kultura i fetysze. Zbiór rozpraw*, Warszawa 2000, pp. 137–175.

Codes of ethics incorporating deontological principles have also been adopted by all organisations that bring together architects in 'our cultural circle', i.e. in the European Union, the United Kingdom, the United States of America, Australia and Canada. Polish architects are bound by the principles compiled in the Deontological Code for Providers of Architectural Services.³¹ This code was adopted on 18 June 2005 by the 3rd Reporting National Congress of the Chamber of Architects and is annexed to Resolution 1 of that Congress. The national congress, according to Article 29 para. 1 of the Self-Government Act,³² is the 'supreme body of the National Chamber', so in corporate terms the Code is a momentous and duly authorised act.

Deontological Code for Providers of Architectural Services consists of a Preamble, a Note, four principles: 1. 'General obligations', 2. 'Obligations to society', 3. 'Obligations to clients' and 4. 'Obligations to the profession'. The principles are further divided into specific rules, where duties and prohibitions are described, the application of which is obligatory for each member of the Chamber of Polish Architects.

Another regulation mandatory for a chamber member, is the Statutes of the Chamber of Architects. The Statutes were adopted by Resolution 2 of the 1st National Congress of the Chamber of Architects of 19 January 2002, as amended.³³ As the Statutes set out the fundamental objectives and organisational framework of the professional self-government, such as the nomenclature, objectives, tasks and rules of operation, the organisational structure of the chamber and its bodies, the rules for the management of property and the

conduct of business and financial activities, failure to comply with this Resolution is generally not examined in terms of possible disciplinary liability.

Pursuant to Article 46 of the Self-Government Act, disciplinary proceedings comprise investigation proceedings (item 1), proceedings before a disciplinary court (item 2) and enforcement proceedings (item 3).³⁴

The details of the conduct of disciplinary proceedings are described in the Regulation of the Minister of Infrastructure of 31 October 2002 on the specific rules for the conduct of disciplinary proceedings with respect to members of the professional self-governments of architects, construction engineers and town planners³⁵ (town planners were subject to this regulation, as well as to the Self-Government Act until 2014, when the chamber of town planners was abolished under the Act of 2014 on facilitation of access to the practice of certain professions.³⁶ The name of the Self-Government Act was changed on that occasion by deleting the words '... and urban planners'. However, the name of the ministry regulation has not changed and therefore its title misleadingly suggests that it also applies to urban planners).

Disciplinary proceedings are initiated at the request of the regional council of the chamber, the regional professional liability ombudsman

³¹ *Kodeks Etyki Zawodowej Architektów* [Deontological Code for Providers of Architectural Services], https://www.izbaarchitektow.pl/pliki/zasady_etyki.pdf (accessed: 7.06.2025).

³² Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa [Act of 15 December 2000 on the professional self-governments of architects and civil engineers], op. cit., Article 29 para. 1.

³³ Statut Izby Architektów [Statutes of the Chamber of Architects], <https://www.izbaarchitektow.pl/kategoria/statut,18/> (accessed: 7.06.2025).

³⁴ Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa [Act of 15 December 2000 on the professional self-governments of architects and civil engineers], op. cit., Article 46.

³⁵ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 31 października 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia postępowania dyscyplinarnego w stosunku do członków samorządów zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów, Dz.U. 2002 r. 194 poz. 1635 [Regulation of the Minister of Infrastructure of 31 October 2002 on the specific rules for the conduct of disciplinary proceedings with respect to members of the professional self-governments of architects, civil engineers and urban planners, Journal of Laws of 2002, no. 194, item 1635].

³⁶ Ustawa z dnia 9 maja 2014 r. o ułatwieniu dostępu do wykonywania niektórych zawodów regulowanych, Dz. 2014 poz. 768 [Act of 9 May 2014 on facilitation of access to the practice certain regulated professions, Journal of Laws of 2014, item 768].

or the National Professional Liability Ombudsman. The professional liability ombudsman acts as a prosecutor.

The parties to the disciplinary proceedings are the prosecutor, the defendant and the injured party. The prosecutor is always the professional liability ombudsman, the defendant is the member of the chamber of professional self-government concerned by the proceedings. The 'injured party' is defined as 'an individual, legal entity or other organisational unit without legal personality whose interest has been directly affected or threatened by an action or omission of a member of a chamber of professional self-government (...)'.³⁷ A complaint can therefore be lodged by anyone who has felt wronged in any way by an architect's actions. Subsequently, as part of the pre-trial procedure, the professional liability ombudsman determines whether the individual, legal entity or organisational unit in question is indeed entitled to the status of 'injured party'.

Articles 49, 50, 51 of the Self-Government Act contain information on who can be the defence counsel of the defendant, in what cases the proceedings can also be conducted after the death of the defendant, and that the disciplinary proceedings take place independently of any criminal proceedings.³⁸ The provision of section 51 para. 2 of the Self-Government Act is interesting; it specifies when proceedings may be refused or discontinued, while referring to grounds under

yet another law, namely the Code of Criminal Procedure. These conditions include, among other things, the absence of sufficient data justifying the suspicion of an act, the absence of the constituent elements of the offence, the negligible social harm, the expiry of the statute of limitations or the absence of a complaint by an authorised prosecutor.³⁹ The occurrence of only one of the above-mentioned grounds is sufficient to refuse to initiate proceedings or to discontinue proceedings (if the circumstance has already occurred after the initiation of proceedings).

Section 52 of the Self-Government Act specifies when proceedings cannot be initiated due to the statute of limitations: after the expiry of 3 months from the date when the professional liability ombudsman became aware of the act (item 1 para. 1) or if 3 years have passed since the act was committed (item 1 para. 2). Where the act contains the constituent elements of a criminal offence, the disciplinary statute of limitations expires after the lapse of the period of punishability of the offence (item 2). On the other hand, the statute of limitations is interrupted by **any** action of the professional liability ombudsman (item 3)⁴⁰ – and examples of an action by the ombudsman include an order to establish a case file or to send correspondence to a potential defendant or injured party.

The penalties for disciplinary liability are set out in Article 54 para. 1 of the Self-Government Act. These are: admonition (item 1), reprimand (item 2), suspension, for up to two years, of the rights of the chamber member (item 3) and deletion from the list of the chamber members (item 4). A deleted member of the chamber may

³⁷ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 31 października 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia postępowania dyscyplinarnego w stosunku do członków samorządów zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów. Dz.U. 2002 nr 194 poz. 1635, op. cit. § 1 ust. 5 [Regulation of the Minister of Infrastructure of 31 October 2002 on the specific rules or the conduct of disciplinary proceedings with respect to members of the professional self-governments of architects, civil engineers and urban planners, Journal of Laws of 2002, no. 194, item 1635, op. cit., sec. 1(5)].

³⁸ Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa [Act of 15 December 2000 on the professional self-governments of architects and civil engineers], op. cit., Article 47, Article 48, Article 49, Article 50, Article 51.

³⁹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego, Dz.U. 1997 Nr 89 poz. 555. Art. 17 § 1 [Act of 6 June 1997 – Code of Criminal Procedure, Journal Laws of 1997, no. 89, item 555, Article 17 para. 1].

⁴⁰ Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa [Act of 15 December 2000 on the professional self-governments of architects and civil engineers], op. cit., Article 52.

not apply for renewed registration for a period of ten years after the sentence has become final (para. 1a).

The appeal bodies are, according to Article 54 paras. 3 and 4 of the Self-Government Act:

- National Disciplinary Court in the case of decisions of a regional disciplinary court;
- Court of Appeal – labour and social insurance division with jurisdiction over the defendant's place of residence for decisions of the National Disciplinary Court.⁴¹

It is worth noting that, according to Article 54 paras. 3 and 4, only the defendant and the professional liability ombudsman (regional or National) have the right to appeal against the decisions of disciplinary courts, and the injured party does not have the right to effectively lodge such an appeal. The ombudsman has full autonomy in this case and may, even against the wishes of the injured party, not lodge the appeal against the court's judgement or lodge an appeal despite the fact that the injured party did not wish to do so (because, for example, the injured party has reached an agreement with the architect and received some kind of compensation).

The expungement of the record of a penalty for disciplinary liability, pursuant to Article 55 para. 2a of the Self-Government Act, shall be done 3 years after the penalty or reprimand (item 1) becomes final, 5 years after the expiry of the suspension in the rights of a member of the chamber or 15 years after the penalty of deletion from the list of the chamber's members becomes final.

The costs the proceedings, in the form of a lump sum, are charged for the benefit of the regional chamber of which the defendant is a member. They range from PLN 500 to PLN 800 in the case of an admonition, from PLN 800 to PLN 1,500 in the case of a reprimand and from

PLN 1500 to PLN 3,000 in the case of other penalties.⁴²

Last but not least it is worth noting that disciplinary proceedings are not compensatory in nature. This means that in the event of a favourable outcome, the injured party does not automatically receive any compensation from the defendant. Instead, compensation can be claimed through civil code proceedings by submitting the judgement of the chamber's disciplinary court in support of the claims.

5. Conclusions

As shown above, there are significant differences in professional and disciplinary liability proceedings for architects in Poland. They concern practically all aspects of the case, i.e. the procedure, time limits and the parties to the proceedings, the courts dealing with appeals and complaints against decisions, as well as the penalties and the time of prescription and obliteration. The only bodies common to both proceedings are the professional self-government bodies conducting the proceedings: the chamber professional liability ombudsman and the chamber disciplinary courts.

These differences could be best explained by the following- theoretical example:

A client files a complaint against an architect, alleging design errors and failure to meet the contractual deadline. The first part of the complaint, i.e. that relating to design errors, should be dealt with in professional proceedings on the grounds specified in the Construction Law: 'the architect has failed to perform the duties of a designer or has performed

⁴¹ Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa [Act of 15 December 2000 on the professional self-governments of architects and civil engineers], op. cit., Article 54.

⁴² Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 31 października 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia postępowania dyscyplinarnego w stosunku do członków samorządów zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów [Regulation of the Minister of Infrastructure of 31 October 2002 on the specific rules or the conduct of disciplinary proceedings with respect to members of the professional self-governments of architects, civil engineers and urban planners], op. cit., sec. 48.

then in a negligent manner.⁴³ The second part of the complaint, i.e. the failure to provide the service in a timely manner, should be dealt with in disciplinary proceedings as a possible violation of Article 41 para. 2 of the Self-Government Act involving failure to comply with Rule 3.10 of the Deontological Code for Providers of Architectural Services: 'Architects shall carry out their professional work without unreasonable delay and, to the extent that it depends on them, within the agreed time limit.'⁴⁴ In 'professional' proceedings, the complainant – the client – is not a party to the proceedings and is not able to participate in the proceedings or appeal against the decision. In contrast, in disciplinary proceedings, the client has the status of a party, is able to participate in the proceedings and, in the event of an unfavourable outcome for the client, is able (through the professional liability ombudsman, of course) to appeal the judgement.

The experience of this article's author, gained as a district ombudsman of the Małopolska Regional Chamber of Architects and then as a deputy National Professional Liability Ombudsman of the Chamber of Polish Architects, shows that the differences in the conduct of the proceedings are

the main factors impeding their conduct, prolonging the time needed for their resolution and increasing the costs (material and social) that must be borne to conclude the proceedings. Cases concerning acts that are wrongly classified as subject to disciplinary liability rather than professional liability are referred by common courts back for reconsideration in the appropriate manner.

The theoretical example given above has been deliberately simplified, but in reality we are often faced with situations where the separation of acts subject to professional or disciplinary liabilities is much more difficult. At the same time, one should bear in mind that professional liability ombudsman is not lawyer, but architect (or civil engineer) and do not have the specialized knowledge necessary to resolve complex legal issues.

In conclusion, it should be emphasised that the dualism of the conduct of proceedings is neither in the interest of the person or institution harmed by an architect's action, nor in the interest of the architects themselves who are members of the professional self-government. In the opinion of the article's author, the separation between professional and disciplinary liability should be eliminated for the sake of the public interest in general, and complaints against architects should be adjudicated only in disciplinary liability proceedings with an extension of the catalogue of penalties to include those arising from professional liability.

⁴³ Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane [Act of 7 July 1994 – Construction Law], op. cit., Article 95 para. 4.

⁴⁴ Kodeks Etyki Zawodowej Architektów [Deontological Code for Providers of Architectural Services], https://www.izbaarchitektow.pl/pliki/zasady_etyki.pdf (accessed: 7.06.2025).

Bibliography

- Bielecki M., *Postępowanie sądowe w sprawach odpowiedzialności zawodowej architekta-uwagi*, "Nieruchomości", 2022, no. 9: C.H. Beck using the 'Legalis' software
- Giętkowski R., *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim*, Gdańsk 2013
- Lang W., *Struktura odpowiedzialności prawnej (Studium analityczne z dziedziny teorii prawa)*, "Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Prawo", 1968, no. 31
- Lenartowicz K., *O etykę architektury*, "Teka Komisji Urbanistyki i Architektury PAN oddział w Krakowie", vol. XLVIII, 2020
- Kodeks Etyki Zawodowej Architektów, https://www.izbaarchitektow.pl/pliki/zasady_etyki.pdf

Kołąkowski L., *Kultura i fetysze. Zbiór rozpraw*, Warszawa 2000

Krasnowolski A. *Zawody zaufania publicznego, zawody regulowane oraz wolne zawody. Geneza, funkcjonowanie i aktualne problemy*, "Opracowania Tematyczne Kancelarii Senatu RP", 2013, OT-625

Majchrzak B., *Charakter prawny odpowiedzialności zawodowej w budownictwie*, "Zeszyty Prawnicze", 2013, 13/4

Smarż J., *Relacja pojęć "wolny zawód" i "zawód zaufania publicznego" o którym mowa w art. 17 ust. 1 Konstytucji RP. Część I*, "Przegląd Prawa Konstytucyjnego", 2020, no. 4

Statut Izby Architektów, <https://www.izbaarchitektow.pl/kategoria/statut,18/>

Judgements and decisions of courts and tribunals, in order of citation

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 maja 2002 r. w sprawie SK 20/00, 2002 [Judgement of the Constitutional Court of 7 May 2002 in case SK 20/ 2002], <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20020660611>

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 9 października 2014 r., sygn. Akt II GSK 1418/13 [Judgement of the Supreme Administrative Court of 9 October 2014, file ref. II GSK 1418/13], <https://www.nsa.gov.pl/baza-orzeczen.php>

Postanowienie Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 21 stycznia 2015 r., sygn. akt II GSK 2956/14 [Decision of the Supreme Administrative Court of 21 January 2015], file ref. II GSK 2956/14, <https://www.nsa.gov.pl/baza-orzeczen.php>